

Trendalert

Eigenrichting: meer rechtshandhaving door burgers?

Samenvatting

Wanneer burgers het heft in eigen hand nemen in het handhaven van wetten of normen, is er sprake van eigenrichting. Aan eigenrichting zijn risico's verbonden. Het kan de legitimiteit van rechtshandhavers ondermijnen en kan leiden tot een geweldsspiraal, maar ook politieke besluitvorming beïnvloeden. In deze gevallen komt de democratische rechtsorde onder druk te staan. Hoewel het niet duidelijk is of er een groei is in deze bedreigende vormen van eigenrichting, is wel duidelijk dat burgers actiever worden in het veiligheidsdomein. Voor de watersector is de vraag hoe zij zich wil positioneren ten opzichte van deze toegenomen zelfregie door burgers.

Consequenties voor u

	Laag	Middel	Hoog	Beknopte uitleg
Impact				Vooraf impact in publieke sector
Zekerheid				Actief burgerschap wordt aangemoedigd

Figuur 1: Oproep tot lidmaatschap van burgernet, 11 maart 2025, Hoog Catharijne Utrecht

Trendbeschrijving en achtergrond

In 2024 stond Remy D. uit Den Haag voor de rechter. Remy is een zogenaamde ‘pedojager’ die beelden op YouTube plaatste van mannen die afgesproken zouden hebben met minderjarige meisjes. Daarbij werden mannen in sommige gevallen ook door Remy in de val gelokt, omdat hij zogenaamde afspraken met minderjarigen regelde. Voor sommige mensen is Remy een held, voor de officier van justitie is Remy een oplichter die geld verdiende aan chantage. In de [uitspraak stelde de rechtbank](#): ‘Hoewel kindermisbruik inderdaad zeer kwalijk en strafbaar is, is het niet aan de verdachte om dit op deze manier te bestrijden. Het opsporen en vervolgen van (mogelijke) plegers van strafbare feiten is een overheidstaak die bij wet is geregeld en volgens die wet moet worden uitgevoerd.’ Remy is een goed voorbeeld van burgers die het recht in eigen hand nemen en hij staat daarin niet alleen: naast pedojagers, zijn ook verschijnselen zoals [eengerelateerd geweld](#), uit de hand gelopen [burenruzies](#), en – een minder gewelddadig verschijnsel – [buurtwachten](#) voorbeelden van eigenrichting. Maar ook de watersector ontsnapt de dans niet: zo kreeg PWN in 2024 te maken met een [oproep tot geweld door burgers](#), vanwege de kerven die het drinkwaterbedrijf in de duinen maakte. Is hier sprake van een groeiend probleem waar ook de watersector rekening mee moet houden? Deze vraag

staat in deze trend alert centraal. In de volgende paragrafen wordt verkend of er sprake is van een verandering in de omvang en vormen van eigenrichting en wat consequenties zijn voor de (drink)watersector. Eerst wordt echter stil gestaan bij de vraag hoe het geweldsmonopolie in Nederland in elkaar steekt, en wat daarin wel of niet als geoorloofd geweld wordt gezien door burgers.

Geweldsmonopolie

In onze democratische samenleving heeft de staat het geweldsmonopolie. Dat betekent dat de staat, en door haar aangewezen instituties zoals het leger en politie, het alleenrecht heeft op het gebruik van geweld. Zij mogen dit overigens alleen ‘gebruiken om orde en wetten te handhaven, vanuit de verdediging van het collectieve burgerlijke belang’ (Bakker et al., 2024). Uiteraard werkt dit geweldmonopolie vooral omdat het een monopolie is: er is één partij die de wet kan handhaven en op het moment dat ook anderen – zoals burgers – dat gaan doen, vormt dat een bedreiging voor de maatschappelijke orde (ibid.). Dat wil niet zeggen dat burgers onder geen enkele voorwaarde geweld mogen gebruiken. Er zijn twee situaties waarin dat wel is toegestaan. De eerste is in geval van noodweer: als burgers of hun eigendommen worden bedreigd, mogen zij zich daartegen verweren. De tweede is in geval van een burgerarrest. Burgers mogen, als zij een strafbaar

feit ontdekken, iemand aanhouden en daarbij zelfs proportioneel geweld gebruiken. Ook dit kan als een vorm van eigenrichting worden gezien, maar dan als een specifieke vorm, namelijk geoorloofde eigenrichting die juist bijdraagt aan het in stand houden van de maatschappelijke orde. Een heel heldere definitie van eigenrichting is dan ook niet te geven (Van der Vijver et al., 2017). De breedste definitie zou zijn dat burgers voor eigen rechter gaan spelen en zich buiten het sociaal contract plaatsen waarin we de overheid als geweldsmonopolist erkennen. De eigenrichting kan daarbij verschillende vormen aannemen:

- Zoals hiervoor duidelijk werd kan eigenrichting geoorloofd of ongeoorloofd zijn. In het eerste geval kan het gaan om burgerarresten zonder excessief geweld, die bestempeld worden als burgermoed. Denk hierbij aan de Britse toerist die onlangs nog een verdachte van een [steekpartij](#) in Amsterdam tegenhield. Eigenrichting is ongeoorloofd wanneer er geen sprake is van duidelijke wetsovertredingen of als er bij een wetsovertreding disproportioneel geweld wordt gebruikt. Dit kan het geval zijn wanneer een dader van een steekpartij niet alleen wordt overmeesterd, maar ook wordt mishandeld om de dader te straffen bijvoorbeeld.
- Eigenrichting kan individueel, maar ook in groepsverband plaatsvinden. Buurtwachten zijn een geoorloofd voorbeeld hiervan; een meer negatieve

ongeoorloofde variant zijn zelfbenoemde [burgerpatrouilles](#) die actief en met gebruik van geweld naar ‘criminele’ migranten zoeken (Van der Vijver et al., 2017).

- De manier waarop eigenrichting zich verhoudt tot het wettelijk kader en de formele partijen die hierbij betrokken zijn, kan ook verschillen. Rovers (2017) onderscheidt drie vormen hierin. Bij eigenstandige strafexecutie gaan de betrokkenen op de stoel van de rechter zitten. Bij eigenstandige rechtshandhaving gaan de betrokkenen op de stoel van politie en justitie zitten. Het fenomeen van de ‘pedojagers’ is hiervan een voorbeeld. Bij eigenstandige normstelling is sprake van eigen, afwijkende definities omtrent wat mag en niet mag. Eerwraak is hier een voorbeeld van: dat valt volledig buiten het Nederlandse rechtssysteem.
- Tot slot zijn er mensen die het geweldsmonopolie van de staat per definitie niet erkennen, waar bijvoorbeeld ook [soevereinen](#) bekend om staan.

Impliciet komt uit bovenstaande overzicht van diverse vormen van eigenrichting al naar voren dat de motieven hiervoor kunnen verschillen: mensen kunnen om diverse redenen voor eigen rechter gaan spelen. Uit zelfbescherming, om wraak te nemen, of het corrigeren van of zelfs verzetten tegen de staat (Rovers, 2017).

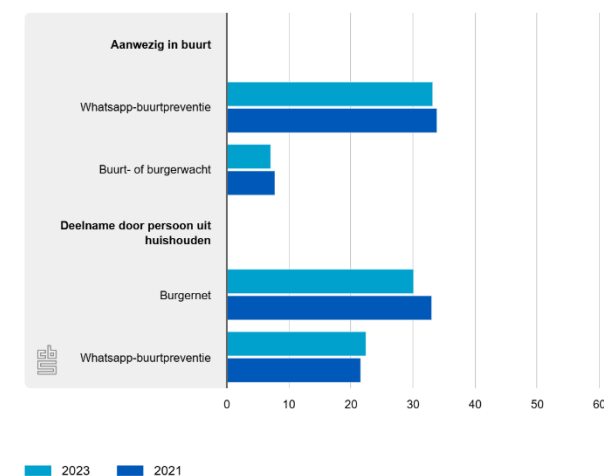
Het is van belang om deze onderscheidingen te maken, omdat niet alle vormen van eigenrichting voor de (drink)watersector relevant zijn: denk aan noodweer bijvoorbeeld. Maar ook omdat diverse vormen van eigenrichting zich op diverse manieren ontwikkelen. In de volgende paragraaf wordt daar uitgebreider bij stil gestaan.

Ontwikkelingen

Een eerste belangrijke ontwikkeling is digitalisering (Rovers, 2017). Internet en sociale media worden in toenemende mate ingezet door burgers voor eigenstandige rechtshandhaving. Burgerwachten kunnen rondlopen in de wijk en burens aanspreken, maar tegenwoordig hebben steeds meer wijken een buurtapp om elkaar online op de hoogte houden van mogelijk onraad. Deze vormen van eigenrichting maken al jaren een gestage groei door, waarbij vooral de digitale groepen steeds meer voorkomen (Lub, 2019). Burgers gebruiken het internet echter niet meer alleen om onraad te signaleren en te melden, maar ook om misdaden op te lossen (De Vries & Wemmers, 2022a). Dat kan om individuele burgers gaan, maar ook in collectief verband komt dit voor. Denk bijvoorbeeld aan het bekende en gelauwerde onderzoekscollectief [Bellingcat](#), dat onder andere een grote rol speelde in opheldering van de gebeurtenissen rond de ramp met de MH17. Digitalisering lijkt er dus aan bij te dragen dat de

eigenstandige rechtshandhaving door burgers groeit en een nieuw karakter krijgt: niet meer alleen gericht op signalering en melding, maar op het actief opsporen van wetsovertreders. Deze tendens is zo evident, dat TNO in 2022 een handboek voor opsporing presenteerde, getiteld ‘[Eerste hulp bij opsporing – Handboek Burgerdetectives](#)’.

7.3.1 Aanwezigheid en deelname buurtpreventie

Figuur 2: Aanwezigheid en deelname buurtpreventie in Nederland (Akkermans et al., 2024)

De publieke opinie over deze vormen van eigenrichting is ambigu. Bellingcat bijvoorbeeld, wordt enerzijds [geprezen](#) om het onderzoek dat het netwerk verricht, maar anderzijds gekritiseerd vanwege de methoden die

ze gebruikt: Bellingcat doet alleen vanachter de computer onderzoek, en checkt informatie niet in de fysieke werkelijkheid. In de MH17-zaak werden door het onderzoekscollectief mensen aan de ramp verbonden, die door het [OM nergens van werden verdacht](#). Precies dit voorbeeld laat zien hoe deze vorm van eigenrichting de legitimiteit van bestaande instituties kan ondermijnen. Het plaats vraagtekens bij de kennis en mogelijkheden van formele wetshandhavers. Want wie heeft hier de betere informatie?

Naast voornoemde vormen van eigenrichting, die hooguit dubieus zijn, zijn er natuurlijk ook de duidelijke vormen van ongeoorloofde eigenrichting waarbij bijvoorbeeld onterecht of disproportioneel geweld wordt gebruikt. Hoe zit het daarmee? Duidelijke cijfers over zowel individuele als collectieve vormen van ongeoorloofde eigenrichting ontbreken. Wel zijn er in toenemende mate zorgen over. Daarbij wordt er onder andere voor gevreesd dat de groei van geweldloze vormen van eigenrichting gepaard gaat met een toename van gewelddadige vormen van eigenrichting. In [2017](#) waarschuwde de politiebond er al voor dat burgerwachten zouden kunnen ontaarden in knokploegen. Toen in 2023 meerdere en gewelddadige burgerarrestaties plaatsvonden in [Ter Apel](#) werden [soortgelijke zorgen](#) benoemd. Hoewel meerdere van dit soort incidenten plaatsvonden in de afgelopen jaren, is

er geen duidelijke aanwijzing dat bijvoorbeeld WhatsAppgroepen automatisch ook tot meer gewelddadige eigenrichting leiden (Mehlbaum & Steden, 2018). Een artikel in de Groene Amsterdammer suggereert daarentegen wel dat burgers ‘zelfstandiger gaan optreden tegen wat ze als bedreigend ervaren’ (Boom, 2019). Precieze cijfers hierover ontbreken echter. Waar meer inzicht in is, is de groep soevereinen. Zij vinden dat de overheid geen legitieme macht over hen heeft en zijn bereid geweld te gebruiken om zich tegen instituties te verzetten. Deze groep [groeit](#) en de AIVD concludeert dat de dreiging voor de democratische rechtsorde daarmee toeneemt (AIVD, 2024).

Een laatste trend, al in 2017 gesignaleerd door Rovers, is dat de aard van eigenrichting verandert. Rovers stelt dat in homogene samenlevingen, waarin normen en waarden breed gedeeld worden, eigenrichting de vorm heeft van sociale controle. Burgers die het recht in eigen hand nemen doen dat om de orde te handhaven en handelen dus vanuit een gedeeld normenkader. Momenteel krijgt eigenrichting volgens Rovers echter steeds meer de vorm van groepsconflict, iets wat vooral past in een samenleving waar waardenpluriformiteit is. Eigenrichting is dan niet bedoeld om een gedeelde normatieve ruimte te beschermen, maar om een bepaalde normatieve ruimte te bedwingen. Dat is wellicht ook de reden voor de zorgen rond de

burgerarrestaties bij de asielzoekersopvang in Ter Apel van 2023. Niet zozeer/alleen de overtredingen die asielzoekers begaan, maar ook het maatschappelijk onbehagen over migratie speelden hier mogelijk een rol. Ook bij onze [Zuiderburen](#) groeien de zorgen over dergelijke extreemrechtse burgerwachten, die het heft in eigen hand nemen om burgers ‘tegen vluchtelingen te beschermen’.

Maatschappelijke context

Juist omdat het verschijnsel eigenrichting diffuus is, en verschillende trends waarneembaar zijn, is het lastig om een specifieke oorzaak voor bovenstaande ontwikkelingen aan te duiden. In de literatuur over eigenrichting worden [psychologische kenmerken](#), al dan niet in combinatie met het vertrouwen in het rechtssysteem (confidence hypothesis) en situationele factoren (situational hypotheses) genoemd als oorzaken van eigenrichting (Haas, 2010). In relatie tot de eerder genoemde ontwikkelingen in eigenrichting, is het echter wellicht passender om niet over oorzaken te spreken, maar over een voedingsbodem. In welke maatschappelijke context zien we deze verschuivingen in eigenrichting?

In het oog springt natuurlijk dat de samenleving steeds diverser wordt. Voor Rovers (2017) is dit de achtergrond waartegen onderlinge spanningen tussen groepen

burgers groter worden. Dit kan er mede toe leiden dat eigenrichting een andere vorm krijgt: zelfstandige rechtshandhaving door burgers krijgt meer de vorm van een groepsconflict dan van sociale controle. De cultuurstrijd tussen het ‘wokeïsme’ en ‘traditioneel rechts’ vormt dan een voedingsbodem voor eigenrichting en zelfs de verheerlijking van geweld (Bakker et al., 2024).

Minstens zo relevant is echter de manier waarop de staat en haar instituties zelf met wetshandhaving omgaan. Daarin lijkt er een ontwikkeling gaande, waarbij sprake is van verschuivende verantwoordelijkheden. Begin 2025 lanceerde de politie de campagne ‘[Vreemd of verdacht?](#)’ met als expliciet doel om burgers te betrekken bij de strijd tegen ondermijnende criminaliteit en sinds 2012 wordt de [Prof. Mr. Pieter van Vollenhoven Penning](#) uitgereikt voor burgermoed, bijvoorbeeld voor burgers die zakkenrollers achtervolgen. Deze voorbeelden staan niet op zichzelf, maar passen in een beweging waarbij vanuit de overheid een zekere mate van eigenrichting actief wordt aangemoedigd: burgers moeten verantwoordelijkheid tonen voor hun veiligheid, is al jarenlang het devies (Boom, 2019; Mehlbaum & Van Stenden, 2016; Van der Land, 2017)). Dit past overigens binnen een brede decentraliserende trend die volgens het SCP sinds de jaren tachtig al is ingezet, waarbij op allerlei domeinen – van zorg, tot onderwijs, tot veiligheid

(Van Noije, 2012) – een verschuiving van verantwoordelijkheden van overheid naar lokale overheden en burgers plaatsvindt. Burgers zijn in de loop der jaren steeds meer aangesproken op hun zelfredzaamheid, en opgeroepen om minder afhankelijk te worden van de overheid. De weerslag van deze oproep wordt mogelijk ook in het veiligheidsdomein zichtbaar.

Ten tweede kan het geweldsmonopolie van de staat uiteraard ook verschuiven doordat de rechtshandhaving zelf onder druk staat: als de staat zelf niet meer consequent aan opsporing en handhaving doet. Bakker et al. (2024) wijzen er in dit verband op dat geweldstechnologie in toenemende mate democratiseert, dat wil zeggen dat technologische innovatie toegankelijk wordt voor iedereen. Niet alleen kan dat leiden tot burgers die actief mee gaan speuren om recht te handhaven, maar de waaier aan geweldsmogelijkheden neemt hierdoor ook enorm toe. Denk bijvoorbeeld aan de mogelijkheden die het dark web en AI bieden als het gaat om [zedendelicten](#). Dat betekent voor politie en justitie dat rechtshandhaving steeds omvangrijker en complexer wordt. Tegelijkertijd blijft de capaciteit van het rechtshandhavingssysteem achter: door cellen- en personeelstekort dreigt bijvoorbeeld [code zwart](#) in het gevangeniswezen. Het OM constateerde recent dat de uitvoering van straffen

er hierdoor bekaaid vanaf komt in het rechtssysteem – ruim 4000 veroordeelden ontliepen in 2024 hun straf volgens [EenVandaag](#) – wat gevolgen kan hebben voor het gezag van en vertrouwen in de rechtsstaat.

Tot slot is er in eerdere trend alerts al op gewezen dat vertrouwen – of het gebrek er aan – een toenemend vraagstuk is in onze samenleving en dat de [democratische rechtsstaat onder druk staat](#). Mensen zien de controlerende macht van het parlement en de rechtspraak soms als een hindermacht (Van Noije & Den Ridder, 2025). En hoewel het vertrouwen in de rechtspraak nog steeds hoog is, lijkt de steun voor de democratische rechtsstaat niet intrinsiek, maar instrumenteel. De mate waarin belangrijke democratische waarden, zoals het gelijkheidsbeginsel, door burgers worden omarmd lijkt bijvoorbeeld afhankelijk van persoonlijke opvattingen en die van de democratische meerderheid (ibid.).

Het SCP wijst er op dat dit gebrek aan rechtsstatelijk ethos zorgelijk is, vooral als daarbij ook de staat de grondbeginselen van de rechtstaat zelf niet toepast, zoals bijvoorbeeld het geval was bij de toeslagenaffaire (ibid.). “Wetgeving is verworpen tot een administratieve voetnoot bij politiek gewenst beleid, door een Kamermeerderheid afgestempeld”, noteerde de [Correspondent in 2021](#), daarbij ook verwijzend naar de

politieke omgang met bijvoorbeeld klimaatwet en participatiewet. Kortom: niet alleen ontbreekt het de staat aan middelen om als rechtshandhaver op te treden, ze houdt zich zelf niet aan rechtsstatelijke beginselen. Ook dat is een belangrijke voedingsbodem voor eigenrichting.

Relevantie

Voor de drinkwatersector is de verschuiving van het geweldsmonopolie op meerdere manieren relevant en kan de toegenomen betrokkenheid en participatie van burgers bij rechtshandhaving diverse impact hebben.

Strijders tegen milieucriminaliteit

Geoorloofde vormen van eigenrichting, zoals buurtwachten en buurtapps, zouden ook voor de drinkwatersector mogelijk relevant kunnen zijn in de signalering van overtredingen. Hiervoor werd al geconstateerd dat rechtshandhaving steeds moeilijker wordt voor justitie en politie, en dat geldt eens te meer voor milieudelicten waar de watersector duidelijk de effecten van ondervindt. Milieucriminaliteit lijkt een blinde vlek voor handhavers en de aanpak ervan laat te wensen over, zo constateerden diverse onderzoekers en onderzoeksbureaus de afgelopen jaren (Neve, 2021; Schuilenberg, 2019). Het vergroten van sociale controle

wordt daarbij als deel van de oplossing gezien (Neve, 2021).

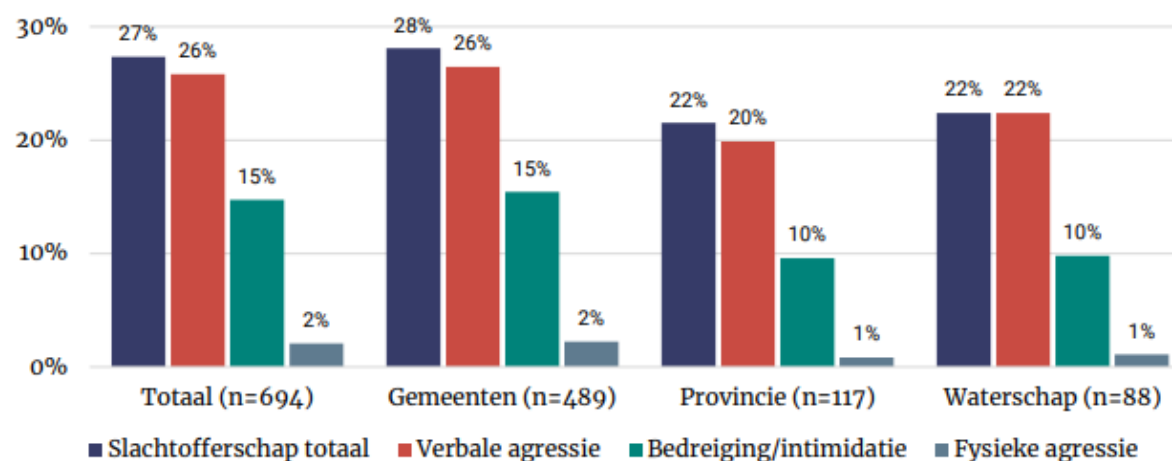
Kunnen buurtwachten en apps als burgernet mogelijk ook zinvol zijn in het bestrijden van milieuovertredingen? Dat is nog maar de vraag, aangezien onderzoek niet onomstotelijk laat zien dat dergelijke burgerinitiatieven daadwerkelijk bijdragen aan het vergroten van de objectieve en subjectieve veiligheid van buurten (Eysink Smeets et al., 2019). Ook de bijdrage aan opsporing en

handhaving lijkt beperkt (Mehlbaum & Steden, 2019). Wel dragen (digitale) buurtgroepen bij aan sociale cohesie en meer verbinding tussen informele en formele partijen (ibid.). Juist deze laatste verhoudingen lijken steeds meer onder spanning te staan: steeds vaker is er sprake van geweld tegen publieke professionals, zoals bijvoorbeeld [waterboa's](#) en [boswachters](#). Waar de samenwerking tussen politie en burgers verbeterd door burgerbetrokkenheid in rechtshandhaving, zou dat mogelijk ook het geval kunnen zijn voor samenwerkingen

Figuur 3.3 - Hoe vaak heeft u zelf, of uw familie/vrienden, de afgelopen 12 maanden vanwege uw functie te maken gehad met onderstaande vormen van agressie en intimidatie door mensen buiten de organisatie?

Uitgesplitst naar bestuurslaag.

Basis: medewerkers (n=694)

Figuur 3: Geweldsincidenten volgens de Monitor Integriteit en Veiligheid 2024 (Van Miltenburg et al., 2024)

tussen burgers en waterprofessionals op het gebied van milieutoezicht en -handhaving.

Intimiderende tegenstanders

Daarmee komt echter ook een mogelijk ander effect van de toename in eigenrichting in beeld, en dat is agressie en intimidatie door burgers richting publieke dienstverleners, ook in de watersector. In de inleiding is het voorbeeld genoemd van PWN, dat als reactie op het maken van kerven in de duinen met de dreiging van geweld te maken kreeg. Agressie en geweld is iets waar meer waterprofessionals mee te maken hebben (Schilperpoort, 2018), bijvoorbeeld bij [waterschappen](#). Ongeveer een kwart van de medewerkers van lokale overheden gaf in 2024 aan dat ze in het achterliggend jaar geconfronteerd waren met agressie of intimidatie (Van Miltenburg et al., 2024). Bij waterschappen is dat percentage onder politieke ambtsdragers bij benadering hetzelfde (23% in 2024). Ook hier speelt digitalisering weer een grote rol, omdat een groot deel van de intimidatie en agressie online plaatsvindt. Naast de invloed die dit heeft op het werkplezier, is er ook de angst dat dergelijke agressie invloed uitoefent op politieke besluitvorming (Van Miltenburg et al., 2024). Daarmee vormen intimidatie en agressie een serieuze bedreiging voor de democratische rechtsorde.

Tot slot

Wanneer burgers het heft in eigen hand nemen om wetten of normen te handhaven of op te leggen, is er sprake van eigenrichting. Eigenrichting is niet per definitie strafbaar, denk aan noodweer of het burgerarrest, en bepaalde vormen van burgerhandhaving kunnen zelfs op enthousiasme rekenen van zowel samenleving als rechtsdragers. Veiligheid wordt gezien als een verantwoordelijkheid van ons allemaal, en burgers die overtredingen signaleren of in noodzakelijke gevallen burgermoed tonen, worden toegejuicht.

Er wordt echter ook gewaarschuwd voor de risico's van eigenrichting. Het kan de legitimiteit van rechtshandhavers ondermijnen en kan leiden tot een geweldsspiraal, maar ook politieke besluitvorming beïnvloeden. In deze gevallen komt de democratische rechtsorde onder druk te staan. Hoewel het niet duidelijk is of er een groei is in deze bedreigende vormen van ondermijning, is wel duidelijk dat er al decennialang een voedingsbodem is voor meer zelfsturing en zelfredzaamheid door burgers. Dit is een duidelijke trend, die mede voedingsbodem biedt aan het ontstaan van eigenrichting.

De vraag voor de watersector is vooral hoe ze zich wil en kan verhouden tot diverse vormen van eigenrichting.

Kunnen burgers een medestander zijn in het voorkomen van milieudelicten en bescherming van natuur en waterbronnen bijvoorbeeld? Willen we dat als watersector? En hoe moet omgegaan worden met ook de negatieve varianten van eigenrichting, zoals intimidatie of agressie uit onvrede met waterbeheer?

Meer informatie

- Agentschap Natuur&Bos.). *Boswachters steeds vaker het slachtoffer van agressie*.
<https://natuurenbos.be/persberichten/boswachters-steeds-vaker-het-slachtoffer-van-agressie>
- AIVD. (2024). *Met de rug naar de samenleving. Een analyse van de soevereinenbeweging in Nederland*.
file:///D:/Users/keinesa/Downloads/Fenomeen analyse+soevereinenbeweging+in+Nederland+Met+de+rug+naar+de+samenleving%20(2).pdf
- Akkermans, M., Derksen, E., Kennis, M., Kloosterman, R., & Moons, E. (2024). *Veiligheidsmonitor 2023*.
<https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2024/veiligheidsmonitor-2023/7-preventie>
- Bakker, G., Vandoren, P.-J., Elzinga, A., & Van Pappelendam, P. (2024). *Geweld aan de horizon. Trends omtrent geweld en maatschappelijke stabiliteit*.
- Bomers, L., & Tijmstra, F. (2025). *Door cellentekort lopen daders in 1158 strafzaken met slachtoffers nog vrij rond*. EenVandaag.

- <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/door-celentekort-lopen-daders-in-1158-strafzaken-met-slachtoffers-nog-vrij-rond/>
- Boom, J. (2019). Burgermoed of eigenrichting. *De Groene Amsterdammer*(36).
<https://www.groene.nl/artikel/burgermoed-of-eigenrichting>
- Bosboom, R. (2024, 11 april 2024). Four Freedoms Award voor oprichter Bellingcat: 'Zodra je stopt, hebben zij gewonnen'. *Het Parool*.
<https://www.parool.nl/amsterdam/four-freedoms-award-voor-oprichter-bellingcat-zodra-je-stopt-hebben-zij-gewonnen~b48a7983/>
- Chavannes, M. (2021). Geen wonder dat burgers afhaken bij een overheid die telkens de eigen wet overtreedt. *De Correspondent*.
<https://decorrespondent.nl/12922/geen-wonder-dat-burgers-afhaken-bij-een-overheid-die-telkens-de-eigen-wet-overtreedt/acbea8bd-c64e-0778-3160-c721def0d29c>
- De Vries, A., & Wemmers, S. (2022a). Eerste hulp bij opsporing. *Secondant*. https://ccv-secondant.nl/platform/article/eerste-hulp-bij-opsporing?sword_list%5B0%5D=eigenrichting
- De Vries, A., & Wemmers, S. (2022b). Eerste hulp bij opsporing. *Handboek Burgerdetectives*. TNO.
<https://publications.tno.nl/publication/34640089/QayPVf/TNO-2021-P12644.pdf>
- Eysink Smeets, M., Schram, K., Elzinga, A., & Zoutendijk, J. (2019). *Alerte burgers, meer veiligheid. De werking van digitale buurtpreventie in Rotterdam*. .
- Haas, N. E. (2010). *Public support for Vigilantism*. Netherlands Institute for the Study of Crime and Law Enforcement (NSCR).
<https://hdl.handle.net/1887/16171>
- Keukenkamp, S. (2025, 2 maart 2025). Niet criminaliteit, maar juist politieke keuzes leiden tot een tekort aan cellen. *Trouw*.
<https://www.trouw.nl/binnenland/niet-criminaliteit-maar-juist-politieke-keuzes-leidden-tot-een-tekort-aan-cellen~b455091d/>
- Klaasen, S. (2023). 'Soevereinen zijn vooral heel hinderlijk'. *VNG Magazine*, 19.
<https://vng.nl/artikelen/soevereinen-zijn-vooral-heel-hinderlijk>
- KRO|NCRV. (2023, 9 augustus 2023). *Opkomst van burgerwacht kan leiden tot 'spiraal van geweld'*.
<https://www.nporadio1.nl/nieuws/binnenland/a6509127-0151-4b70-b778-7013c549ef34/opkomst-van-burgerwacht-kan-leiden-tot-spiraal-van-geweld>
- Lub, V. (2019). *De burger kijkt mee. De groei van buurtpreventie en gemeentelijk veiligheidsbeleid*. CCV. <https://vascolub.wordpress.com/wp-content/uploads/2019/04/de-burger-kijkt-mee-jh09.04.2019-def.pdf>
- Mehlbaum, S., & Steden, R. v. (2018). *Doe-het-zelfsurveillance. Een onderzoek naar de werking en effecten van Whats-App-buurtgroepen*. Sdu.
- Mehlbaum, S., & Steden, R. v. (2019). De impact van WhatsApp-buurtgroepen. *Secondant*.
https://ccv-secondant.nl/platform/article/de-impact-van-whatsapp-buurtgroepen?sword_list%5B0%5D=eigenrichting
- Mehlbaum, S., & Van Stenden, R. (2016). *Tussen 112 bellen en een rotschop geven. Burgermoed vanuit maatschappelijk, politiek en juridisch perspectief*. V. U. S. M. e. Veiligheid.
- Neve, R. R. (2021). *Dreigingsbeeld Milieucriminaliteit 2021*.
<https://open.overheid.nl/documenten/ronl-f53fc217-2683-4cf2-9ae7-524f57ccb500/pdf>
- NOS. (2017, 21 februari 2017). *Politiebond bezorgd over 'roekeloze' burgerwachten*.
<https://nos.nl/artikel/2159277-politiebond-bezorgd-over-roekeloze-burgerwachten>
- NOS. (2024a, 9 april 2024). *AIVD: tienduizenden 'soevereinen', sommigen inmiddels ook bereid tot geweld*. <https://nos.nl/artikel/2516120-aivd-tienduizenden-soevereinen-sommigen-inmiddels-ook-bereid-tot-geweld>
- NOS. (2024b, 28 mei 2024). *Waterschap Limburg doet aangifte van bedreigingen en geweld tegen personeel*. <https://nos.nl/artikel/2522185-waterschap-limburg-doet-aangifte-van-bedreigingen-en-geweld-tegen-personeel>
- NOS. (2025, 28 maart 2025). *Toerist houdt verdachte van steekpartij in Amsterdam in bedwang*.
<https://nos.nl/video/2561409-toerist-houdt-verdachte-van-steekpartij-amsterdam-in-bedwang>
- OM. (2025). *Het Openbaar Ministerie gaat strafbeschikking meer benutten*.
<https://www.om.nl/actueel/nieuws/2025/02/1>

- [7/het-openbaar-ministerie-gaat-strafbeschikking-meer-benutten](#)
- Overbeek, E. (2024, 9 oktober 2024). Poolse knokploegen jagen op migranten. 'Er hangt een pogromsfeer'. *Trouw*.
<https://www.trouw.nl/buitenland/poolse-knokploegen-jagen-op-migranten-er-hangt-een-pogromsfeer~b437bc1f/>
- Politie.nl. (2024, 15 maart 2024). *Toename door AI gemaakte kinderporno*.
<https://www.politie.nl/nieuws/2024/maart/15/00-toename-door-ai-gemaakte-kinderporno.html>
- PowNed. (2025, 14 februari 2025). *Dubbele moord in Weiteveen: hoe een burenruzie uitmondde in een bloedbad*.
<https://www.nporadio1.nl/nieuws/binnenland/9e75297d-5e31-445e-a328-d8ca89dd9213/dubbele-moord-in-weiteveen-hoe-een-burenruzie-uitmondde-in-een-bloedbad>
- Redactie. (2024). *Complotdenkers bedreigen het bedrijf dat sleuven graaft in de duinen*. Streekradio Alkmaar.
<https://radioalkmaar.nl/nieuws/artikel/duinstre-ek/complotdenkers-bedeigen-het-bedrijf-dat-sleuven-graaft-in-de-duinen/>
- Redactie. (2025). *Grote rechtszaak over eerwraak begonnen: 'Ik zou haar in twee stukken doen en weggoaien'*.
<https://www.gld.nl/nieuws/8261648/grote-rechtszaak-over-eerwraak-begonnen-ik-zou-haar-in-twee-stukken-doen-en-weggoaien>
- Rovers, B. (2017). Van cohesie naar conflict. *Cahiers Politiestudies*, 2017-2(43), 87-104.
- RTLNieuws. (2023, 9 november 2023). *Gewelddadig burgerarrest in Ter Apel: 'Je mag niet voor eigen rechter spelen'*.
<https://www.rtl.nl/nieuws/artikel/5417908/burgerarrest-ter-apel-incident-aanhoudingen-burgeropsporing>
- Schilperpoort, B. (2018). Het went nooit. Ook waterwerkers ervaren agressie tijdens het werk. *H2O*, 2018(1), 14-16.
- Schuilenberg, M. (2019). Strafrechtelijke aanpak milieucriminaliteit schiet tekort. *Sociale Vraagstukken*.
<https://www.socialevraagstukken.nl/strafrechtelijke-aanpak-milieucriminaliteit-schiet-tekort/>
- Starke, J. (2024). De democratische rechtsstaat onder druk? In *Trend Alert BTO 2024.048*. KWR.
- Tankus, A. (2024). *Meer agressie en geweld tegen 'waterboa's', daarom krijgen ze pepperspray*. OmroepBrabant.
<https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/4596055/meer-agressie-en-geweld-tegen-waterboas-daarom-krijgen-ze-pepperspray>
- Van de Beek, E. (2025). Universiteit Leiden eert dubieuze Bellingcat=oprichter Higgins. *De Andere Krant*, 6. <https://deanderekrant.nl/universiteit-leiden-eert-dubieuze-bellingcat-oprichter-higgins-2025-02-07/>
- Van der Land, M. (2017). Meer of minder eigenrichting door buurtwachten? *Cahier Politiestudies*, 2017-2(43), 63-72.
- Van der Vijver, K., Devroe, E., Gunther Moor, L., Janssen, J., Ponsaers, P., & Van Stokkom, B. (2017). Discussie. Eigenrichting en rechtshandhaving door burgers. *Cahier Politiestudies*, 2017-2(43), 11-30.
- Van Gruijthuijsen, M. (2025). Haagse pedohunter veroordeeld tot werkstraf: 'Kindermisbruik zeer kwalijk en strafbaar'. *AD*.
- Van Miltenburg, C., Bouwmeester, J., Bruijn, S., Hekkema, M., Klein Kranenburg, L., & Kempenaar, B. (2024). *Monitor Integriteit en Veiligheid 2024. Deel 2 - Agressie en intimidatie*. I. I&O. <https://206.wpcdnnode.com/ipsos-publiek.nl/wp-content/uploads/2024/11/monitor-integriteit-en-veiligheid-2024-deelrapport-agressie-def.pdf>
- Van Noije, L., & Den Ridder, J. (2025). Position paper voor de Eerste Kamer. Instrumenteel rechtsstatelijk ethos onder Nederlanders. In S. e. C. Planbureau (Ed.). Den Haag: SCP.
- Van Schie, M. (2018, 20 augustus 2018). Justitieminister: extreemrechtse burgerwachten groot gevaar. *EWMagazine*.
<https://www.ewmagazine.nl/buitenland/achtergrond/2018/08/justitieminister-extreem-rechtse-burgerwachten-groot-gevaar-638648/>
- Yates, D. (2022, 10 maart 2022). *Vigilantism is an identity for some people, researchers report*.
<https://news.illinois.edu/vigilantism-is-an-identity-for-some-people-researchers-report/>

Keywords

Geweldsmonopolie; eigenrichting; burgers; soevereinen

Kwaliteitsborger

Henk-Jan van Alphen

Projectnummer

404300/156/002

Auteur(s)

Sabrina Keinemans

Opdrachtgever

KWR Waterwijs | Trend alert integraal